

Burianyuk O., Melnyk A. Landscape diversity of tourist routes in Skole Beskids = Ландшафтна різноманітність туристичних маршрутів Сколівських Бескид. Journal of Education, Health and Sport. 2016;6(6):337-350. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.55696>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/3583>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 755 (23.12.2015).
755 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2016;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 05.05.2016. Revised 25.05.2016. Accepted: 10.06.2016.

УДК 627 (234.421.1)

LANDSCAPE DIVERSITY OF TOURIST ROUTES IN SKOLE BESKIDS

O. Burianyuk

Ivan Franko National University of Lviv

A. Melnyk

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ЛАНДШАФТНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ СКОЛІВСЬКИХ БЕСКИД

О. Буряник

Львівський національний університет імені Івана Франка

А. Мельник

Університет Казимира Великого в Бидгощи

Abstract

There was done the overview of tourist and recreational researches in physico-geographical area of Skole Beskids. Based on the field researches and the use of GIS technologists, there was constructed the landscape map of the researched area and indicated the existing marked and equipped tourist routes nowadays. There was described the landscape diversity on the level of landscape areas and array of two ecological and cognitive routes, seven ecological and cognitive trails, two road routes, one bike- and equestrian trails. Additionally there was suggested the map of routes and described two new ecological and cognitive routes and two new road routes.

Keywords: Skole Beskids, hiking trails, landscape complexes, landscape diversity.

Анотація

Здійснено огляд туристичних і рекреаційних досліджень у фізико-географічному районі Сколівські Бескиди. На основі польових досліджень і використання ГІС-технологій укладено ландшафтну карту на досліджувану територію і прив'язано до неї існуючі на сьогодні промарковані і облаштовані туристичні маршрути. Описано ландшафтну різноманітність на рівні ландшафтних місцевостей і стрій двох еколого-пізнавальних маршрутів, семи еколого-пізнавальних стежок, двох автомаршрутів, одного вело- і одного

кінного маршрутів. Запропоновано перебіг шляхів і описано два нових еколого-пізнавальних маршрути та один новий автомобільний маршрут.

Ключові слова: Сколівські Бескиди, туристичні маршрути, ландшафтні комплекси, ландшафтне різноманіття.

Вступ

Сколівські Бескиди – самобутній ландшафтний (фізико-географічний) район Східних Карпат, який простягається з північного заходу (від р. Стрий) на південний схід (до р. Мізунка) у вигляді середньогірного гірського пасма довжиною біля 60 км і шириною біля 22 км (Мельник, 1999). Це один з найбільш заліснених слабозмінених людиною фізико-географічних районів Українських Карпат, який характеризується високим ландшафтним різноманіттям і сприятливими для туризму і рекреації природними умовами.

Сколівські Бескиди в адміністративно-господарському відношенні знаходяться на території Сколівського району Львівської області. Вони є відносно слабо заселеними – м. Сколе і низка сільських населених пунктів зосереджені переважно у днищах річкових долин. В центральній частині, майже по середині, його перетинає автомобільна і залізнична дороги міжнародного значення, що забезпечує добру транспортну доступність.

В останні десятиліття Сколівські Бескиди стають важливим туристично-рекреаційним районом, формування і розвиток якого значною мірою пов'язано зі створенням у 1999 році національного природного парку (НПП) «Сколівські Бескиди» (площа 35 684 га). Відповідно, питання розвитку рекреації і туризму стають сьогодні актуальним напрямком наукових досліджень у регіоні (Крамарець, 2002; Крамарець та ін. 2003; Зубик, 2010; Кепеняк, 2010; Каднічанська, 2012). Важливим завданням у зв'язку з цим є проведення ландшафтних досліджень і з'ясування ландшафтної різноманітності існуючих туристичних маршрутів, а також обґрунтування нових туристичних шляхів.

Матеріал і методи

В Сколівських Бескидах працівниками відділу розвитку рекреації і туризму Сколівської райдержадміністрації та співробітниками НПП «Сколівські Бескиди» було розроблено та промарковано два еколого-пізнавальні маршрути (мають значну протяжність і розраховані на два і більше днів), сім еколого-пізнавальних стежок (короткі, розраховані на один день маршрути створені з метою екологічної просвіти населення), три автомобільні маршрути, один велосипедний маршрут та один кінний маршрут.

Дослідження ландшафтних комплексів Сколівських Бескид проводилося нами

шляхом польового ландшафтного картування на основі теоретико-методичних положень гірського ландшафтознавства, розроблених Г.П. Міллером (1974, 1996). При цьому об'єктами картування були ландшафтні комплекси рангу стрій і висотних місцевостей, а об'єктами безпосередніх польових досліджень – ландшафтні урочища і фації. Ландшафтна висотна місцевість є поєднанням генетично споріднених урочищ у межах одного висотного комплексу мезоформ рельєфу, які виникли під ведучим впливом одного із факторів морфогенезу, ландшафтна стрія – сукупність літологічно однорідних ландшафтних урочищ у межах однієї висотної місцевості, ландшафтне урочище – ландшафтний комплекс, що сформувався на мезоформі рельєфу, а ландшафтна фація – комплекс, що пов'язаний з елементами мезоформ рельєфу (Міллер, 1974). Названі вище ландшафтні комплекси локального рівня є морфологічними одиницями більших комплексів – ландшафтів (комплексів регіонального рівня, найнижчих одиниць фізико-географічного районування). Гірський ландшафт, згідно Г.П. Міллера (1974) це ясно відособлений в геологічному фундаменті і рельєфі гірської області цілісний багатоповерховий природний територіальний макрокомплекс, який складається із ряду ландшафтних висотних місцевостей.

На створену в результаті польових досліджень та використання ГІС-технологій ландшафтну карту були накладені туристичні маршрути і проаналізована їхня ландшафтна різноманітність. Крім того, беручи до уваги територіальне поширення існуючих туристичних маршрутів і ландшафтне різноманіття території Сколівських Бескид було розроблено і нанесено на карту ряд нових туристичних маршрутів.

Результати

Сколівські Бескиди характеризуються значним ландшафтним різноманіттям (рис.1). Ландшафтну структуру досліджуваної території формують чотири види ландшафтних місцевостей: крутосхиле ерозійно-денудаційне помірно-холодне і холодне (січень – 8,5 °С; липень +13 °С), вологе (900-1200 мм) лісисто середньогір'я з яворово-буковими, ялицево-смерековими і смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; крутосхиле ерозійно-денудаційне прохолодне (січень – 6,6 °С; липень +15,2 °С), вологе (800-1000 мм) лісисто низькогір'я з смереково-ялицево-буковими, ялицевими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; спадистосхиле ерозійно-денудаційне прохолодне (січень – 6,6 °С; липень +15,2 °С), вологе (800-1000 мм) лісисто низькогір'я з яворово-, смереково-ялицево-буковими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; терасовані днища річкових долин з помірним (січень – 4,4 °С;

липень +17,9 °С), сирим (800-900 мм) кліматом, з формаціями сірої вільхи і буково-ялицево-смерекових лісів на бурих гірсько-лісових ґрунтах.

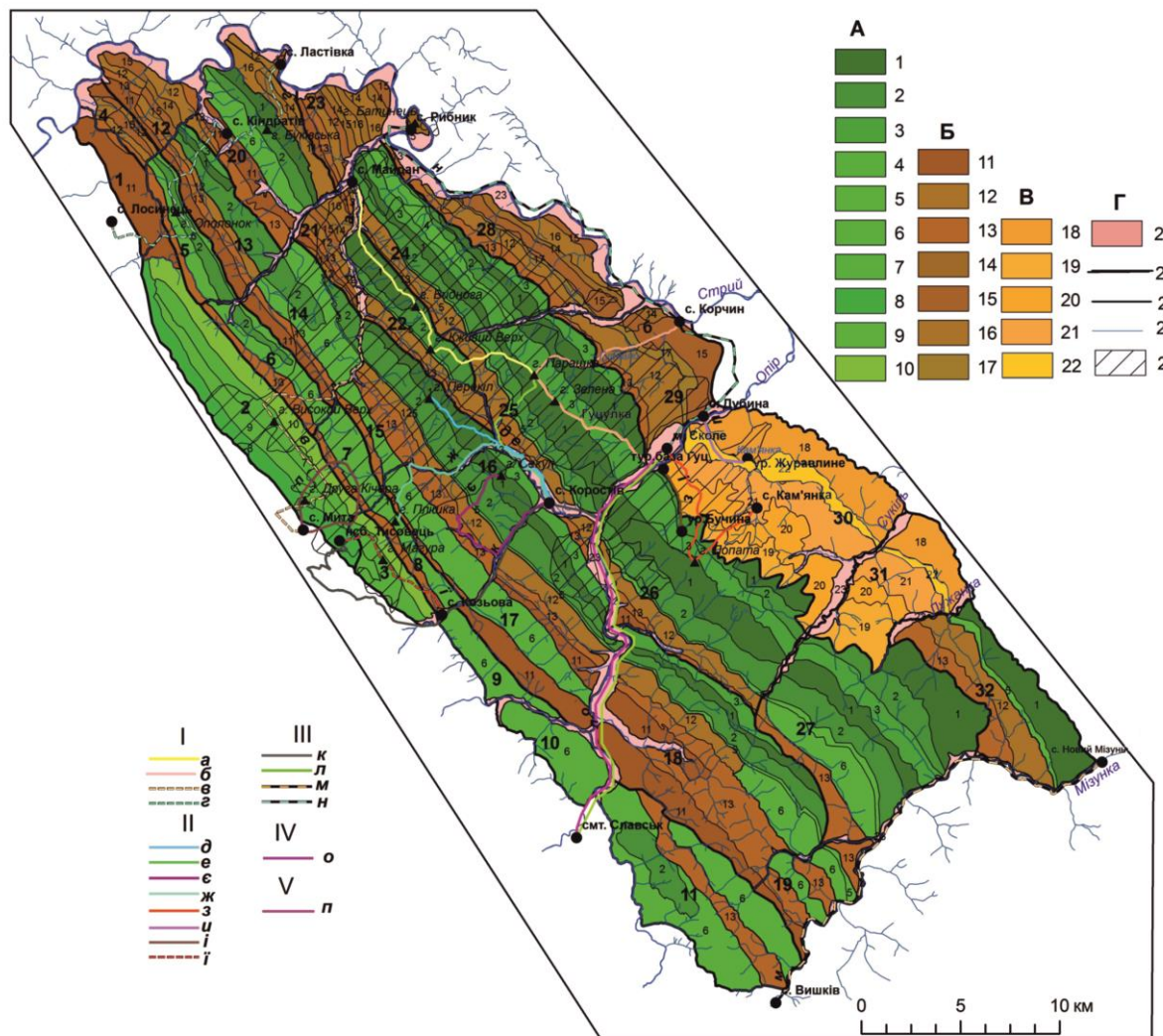

Рис. 1. Туристичні маршрути в ландшафтних комплексах Сколівських Бескид

Туристичні маршрути. I. Найвні еколого-пізнавальні маршрути: а) м. Сколе–г. Парашка–с. Майдан; б) с. Корчин–водоспад Гуркало– г. Парашка–м. Сколе. Пропоновані еколого-пізнавальні маршрути: в) с. Мита–г. Високий Верх–с. Майдан; г) с. Лосинець–с. Кіндратів–с. Ластівка. II. Найвні еколого-пізнавальні стежки: д) с. Коростів–г. Перекіп; е) с. Коростів–г. Парашка; є) с. Коростів–г. Секул; ж) с. Коростів–урочище Плішка; з) м. Сколе–г. Лопата–с. Кам'янка; и) с. Дубина–водоспад Кам'янка–урочище Журавлине; і) туристична база Гуцулка–урочище Бучина. Пропоновані еколого-пізнавальні стежки: ї) с. Козьова–г. Магура–спортбаза Тисовець. III. Найвні автомобільні маршрути: к) м. Сколе–с. Коростів–спортбаза Тисовець; л) м. Сколе–с. Коростів–сmt. Славськ. Пропоновані автомобільні маршрути: м) с. Новий Мізунь–с. Вишків; н) м. Сколе–с. Корчин–с. Рибник. IV. Найвні велосипедні маршрути: о) м. Сколе–с. Коростів–сmt. Славськ. V. Найвні кінні маршрути: п) с. Мита–г. Високий Верх–с. Мита.

Ландшафти. 1 – Ясенський, 2 – Високоверхський, 3 – Магурський, 4 – Студеногірський, 5 – Шимонецький, 6 – Росохачківський, 7 – Старошебельський, 8 – Плішківський, 9 – Менчілський, 10 – Скубенецький, 11 – Магійський, 12 – Звабунський, 13 – Кичирський, 14

– Похарський, 15 – Переківський, 16 – Кжеменецький, 17 – Кременіянський, 18 – Красноширський, 19 – Буковецький, 20 – Буківський, 21 – Липовальський, 22 – Видногівський, 23 – Спароський, 24 – Великоверхський, 25 – Парашківський, 26 – Зелем'янський, 27 – Чорно-сихленський, 28 – Кобилецький, 29 – Добжанський, 30 – Сукільський, 31 – Широкий, 32 – Церковишський.

А. Висотна місцевість крутосхилого ерозійно-денудаційного помірно-холодного і холодного (січень – 8,5 °С; липень +13 °С), вологого (900-1200 мм) лісистого середньогір'я з яворово-буковими, ялицево-смерековими і смерековими лісами* на бурих гірсько-лісових ґрунтах. *Спрії*: 1. Гребені хребтів поздовжнього простягання і круті пригребеневі схили складені вапнистим пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах; 2. Гребені хребтів поздовжнього простягання, круті пригребеневі схили та крутосхили відроги хребтів складені вапнистим середньоритмічним аргілітово-пісковиково-мергельним флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових ґрунтах; 3. Крутосхили відроги хребтів і круті пригребеневі схили складені вапнистим тонкоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах; 4. Крутосхили відроги хребтів складені вапняками, мергелями, аргілітами і пісковиками з вологими субучинами, вологими смерековими субучинами і вологими ялицевими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 5. Круті схили відрогів хребтів складені невапнистими грубошаруватими пісковиками з яворовими букняками вологого субору на темно-бурих гірсько-лісових слабопідзолистих малопотужних ґрунтах; 6. Система куполоподібних вершин і невеликих хребтів розділених глибокими долинами потоків складені невапнистим тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньо- і малопотужних ґрунтах; 7. Гребені хребтів та круті пригребеневі схили південно-західної експозиції складені середньоритмічним пісковиково-аргілітовим флішем з вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах; 8. Система куполоподібних вершин розділених глибокими долинами потоків складених середньоритмічним пісковиково-аргілітовим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньо- і малопотужних ґрунтах; 9. Система крутосхилих відрогів хребтів складених вапнистим аргілітовим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах; 10. Круті схили хребтів північно-східної експозиції складені не вапнистим пісковиковим флішем з вологими субучинами і вологими ялицевими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах. **Б. Висотна місцевість** крутосхилого ерозійно-денудаційного прохолодного (січень – 6,6 °С; липень +15,2 °С), вологого (800-1000 мм) лісистого низькогір'я з смереково-ялицево-буковими, ялицевими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах. *Спрії*: 11. Круті і сильнospадисті схили та гребені хребтів складені невапнистим пісковиковим флішем з вологими смереково-ялицевими субучинами на бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах; 12. Круті нижні частини схилів річкових долин складені невапнистими тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 13. Круті і сильнospадисті схили річкових долин складені невапнистим тонкоритмічним аргілітовим флішем з вологими суяличниками та вологими буковими суяличниками на бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах; 14. Круті і сильнospадисті схили та гребені хребтів складені вапнистим пісковиковим флішем з

вологими смереково-ялицевими субучинами та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах; 15. Гребені хребтів і круті пригребеневі схили, складені вапнистим середньоритмічним аргілітово-пісковиково-мергельним флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 16. Круті схили та гребені хребтів, складені вапнистим тонкоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими смереково-ялицевими субучинами та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах; 17. Круті схили, складені невапнистими грубошаруватими пісковиками з яворовим букняком вологого субору на темно-бурих гірсько-лісових слабопідзолистих малопотужних ґрунтах. **В. Висотна місцевість** спадистосхилого ерозійно-денудаційного прохолодного (січень – 6,6 °С; липень +15,2 °С), вологого (800-1000 мм) лісистого низькогір'я з яворово-, смереково-ялицево-буковими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах. *Стрії*: 18. Гребені хребтів, круті і сильноспадисті пригребеневі схили складені вапнистим середньоритмічним аргілітово-пісковиково-мергельним флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 19. Сильноспадисті і круті схили та гребені хребтів складені невапнистим пісковиковим флішем з вологими суяличниками та вологими буковими суяличниками на бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах; 20. Сильноспадисті і круті схили та гребені хребтів, складені невапнистим тонкоритмічним аргілітовим флішем з вологими суяличниками та вологими буковими суяличниками на бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 21. Сильноспадисті і круті схили, складені невапнистим тонкоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах; 22. Круті і дуже круті схили річкових долин складені невапнистими грубошаруватими пісковиками з яворовим букняком вологого субору на темно-бурих гірсько-лісових слабопідзолистих малопотужних ґрунтах. **Г. Висотна місцевість** терасованих днищ річкових долин з помірним (січень – 4,4 °С; липень +17,9 °С), сирим (800-900 мм) кліматом, з формаціями сірої вільхи і буково-ялицево-смерекових лісів на бурих гірсько-лісових ґрунтах. *Стрія*. 23. Поверхні низьких терас і заплав складені піщано-галечниковим алювієм з сирими сіровільшняками та буково-ялицевими раменями на бурих гірсько-лісових ґрунтах.

Інші умовні позначення. 24. Межі ландшафтів. 25. Межі ландшафтних стрій, 26. Річки. 28. Територія національного природного парку «Сколівські Бескиди».

* В назвах ландшафтних місцевостей і стрій подається сучасний рослинний покрив.

Висотні місцевості складаються з 23-ох видів ландшафтних стрій, зокрема, крутосхиле ерозійно-денудаційне лісисте середньогір'я – з 10-ти видів стрій, крутосхиле ерозійно-денудаційне лісисте низькогір'я – з 7-ми, спадистосхиле ерозійно-денудаційне лісисте низькогір'я – з 5-ти і терасовані днища річкових долин – з одного.

На основі аналізу ландшафтної структури території району Сколівських Бескид нами була деталізована схема його фізико-географічного поділу і виділено 32 ландшафти, які характеризуються своєю морфологічною структурою (рис. 1).

Загальною закономірністю розміщення середньогірних і низькогірних ландшафтних місцевостей і стрій є їхнє паралельне простягання з північного заходу на південний схід

смугами різної ширини. Натомість ландшафтна місцевість днищ річкових долин приурочена переважно до поперечних річкових долин, які перетинають Сколівські Бескиди з південного-заходу на північний схід.

Всі наявні туристичні маршрути прокладені в ландшафтах центральної частини Сколівських Бескид, на території НПП «Сколівські Бескиди», одним із завдань якого є створення умов для відпочинку та оздоровлення населення.

Найдовшим (протяжність 28 км) і найскладнішим (початок і кінець на висотах біля 440 м н.р.м., найвища відмітка маршруту – гора Парашка, 1268 м н.р.м.) і найбільш цікавим з точки зору ландшафтного різноманіття туристичним еколого-пізнавальним маршрутом є маршрут «Сколе–Парашка–Майдан». Він проходить в межах п'яти індивідуальних ландшафтних місцевостей, що належать до трьох видів, та десяти стрій (об'єднані у шість видів) і простягається майже лінійно з південного сходу на північний захід згідно до простягання ландшафтних місцевостей і стрій. Маршрут проходить по двох ландшафтах – Парашківському та Видногівському і переважно приурочений до ландшафтних урочищ гребенів хребтів Парашка і Виднога.

Маршрут розпочинається у ландшафтній місцевості терасованого днища річки Опір у ландшафтній стрії рівних поверхонь низьких терас і заплав складених піщано-галечниковим алювієм з сирими сіровільшняками та буково-ялицевими раменями на бурих гірсько-лісових ґрунтах (стрія 23 на рис. 1). Далі він на значному відрізку проходить у місцевості крутосхилого лісистого середньогір'я, у стріях: крутосхилі відроги хребта Парашка і круті пригребеневі схили складені вапнистим тонкоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах (3); гребінь хребта Парашка і круті пригребеневі схили складені вапнистим пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах (1); круті пригребеневі схили та крутосхилі відроги хребта Парашка складені вапнистим середньоритмічним аргілітово-пісковиково-мергельним флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових ґрунтах (2); круті схили відрогів хребта складені невапнистими грубошаруватими пісковиками з яворовими букняками вологого субору на темно-бурих гірсько-лісових слабопідзолистих малопотужних ґрунтах (5).

Найцікавішим об'єктом на даному відтинку і на маршруті в цілому є г. Парашка, звідки можна оглянути як місцевість крутосхилого середньогір'я, так і крутосхилого низькогір'я, а також ландшафтні стрії і урочища в долинах річок Стрий і Великої Річки та розмішені у їхніх днищах села Верхне Синьовидне та Корчин.

Потім маршрут впоперек перетинає місцевість крутосхилого лісистого низькогір'я представлену стрією крутих нижніх частин схилів річкової долини складених невапнистим тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах. Після цього він знову на значному відрізку проходить у місцевості крутосхилого лісистого середньогір'я (стрії 2, 5, 2, 1). Завершується маршрут у місцевості терасованого днища річки Рибник Майданський (стрія 23) у с. Майдан.

Наступний туристичний еколого-пізнавальний маршрутом «Корчин–Гуркало–Парашка–Сколе» довжиною 17,3 км, розпочинається і закінчується у місцевості терасованих днищ річкових долин, але відрізняється від попереднього тим, що він впоперек перетинає дві найхарактерніші для Сколівських Бескид місцевості – крутосхилого низькогір'я і середньогір'я і, відповідно, й 12 ландшафтних стрій (7 видів) з яких вони складаються. Це дає можливість на відносно короткому маршруті ознайомитися з природними умовами більшості стрій низькогір'я і середньогір'я. Тому цей маршрут користується найбільшою популярністю серед туристів.

Розпочинається маршрут у місцевості терасованого днища річки Стрий (стрія 23) в якій розміщене с. Корчин. Перша третина маршруту проходить у Добжанському ландшафті по ландшафтній місцевості крутосхилого середньогір'я вздовж долини річки Велика Ріка послідовно перетинаючи стрії: гребені хребтів і круті пригребеневі схили, складені вапнистим середньоритмічним аргілітово-пісковиково-мергельним флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах (15); круті схили, складені невапнистими грубошаруватими пісковиками з яворовим букняком вологого субору на темно-бурих гірсько-лісових слабопідзолистих малопотужних ґрунтах (17); Круті нижні частини схилів річкових долин складені невапнистими тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах (12); круті і сильнospадисті схили річкових долин складені невапнистим тонкоритмічним аргілітовим флішем з вологими суяличниками та вологими буковими суяличниками на бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах (13). Вздовж маршруту у руслі річки можна ознайомитися з літологічним складом гірських порід згаданих вище стрій. А в стрії крутих нижніх частин схилів річкових долин складених невапнистим тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем (12) в руслі річки Велика Річка знаходиться невеликий водоспад Гуркало (потоки води спадаючи утворюють заглиблення в руслі, де влітку можна скупатися). Поруч з водоспадом є поляна, де розміщують намети.

Решта дві третіх маршруту проходить у Парашквському ландшафті у місцевості крутосхилого середньогір'я у стрії крутосхилих відрогів хребта Парашка і крутих пригребневих схилів складених вапнистим тонкоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах (3) і стрії гребеня хребта і крутих пригребневих схилів складених вапнистим пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах (1). Завершується маршрут у місцевості терасованого днища річки Опір в місті Сколе.

Беручи до уваги ландшафтне різноманіття досліджуваної території, ще два еколого-пізнавальні маршрути доцільно прокласти в західній частині Сколівських Бескид, зокрема: «Мита–Високий Верх–Майдан» і «Лосинець–Кіндратів–Ластівка». Це дало б можливість в повному обсязі ознайомитися з унікальними і типовими бескидськими ландшафтними комплексами в межиріччі Стрия і Рибника Майданського.

Один з маршрутів протяжністю 25 км розпочинався б у с. Мита і прямував через Росохацькі полонини (г. Високий Верх) до с. Майдан. Він проходитьиме у 4-ох ландшафтах, 3-ох ландшафтних місцевостях і 9-ти стріях (з них 8 не охоплені попередніми маршрутами). Спочатку туристичний шлях проходитьиме у Високоверхському ландшафті, ландшафтній місцевості крутосхилого середньогір'я послідовно через стрії: система куполоподібних вершин розділених глибокими долинами потоків складених середньоритмічним пісковиково-аргілітовим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньо- і малопотужних ґрунтах (8); система крутосхилих відрогів хребта складених вапнистим аргілітовим флішем з вологими сураменями та вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах (9); гребінь хребта Високий Верх та круті пригребневі схили південно-західної експозиції складені середньоритмічним пісковиково-аргілітовим флішем з вологими яворовими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах (7); круті схили хребта Високий Верх північно-східної експозиції складені невапнистим пісковиковим флішем з вологими субучинами і вологими ялицевими субучинами на світло-бурих гірсько-лісових середньопотужних ґрунтах (10).

Далі маршрут перетинатиме Росохачківський ландшафт, місцевість крутосхилого низькогір'я, стрію крутих і сильноспадистих схилів річкової долини складених невапнистим тонкоритмічним аргілітовим флішем з вологими суяличниками та вологими буковими суяличниками на бурих гірсько-лісових потужних ґрунтах (13) і місцевість

крутосхилого середньогір'я, стрію представлену системою куполоподібних вершин і невеликих хребтів розділених глибокими долинами потоків складених невапнистим тонко- і середньоритмічним аргілітово-пісковиковим флішем з вологими сураменями та вологими ялицевими сураменями на темно-бурих гірсько-лісових середньо- і малопотужних ґрунтах (6).

Потім маршрут проходитиме у Похарському ландшафті де перетне не широку стрію крутих схилів складених невапнистим пісковиковим флішем з вологими смереково-ялицевими суббучинами на бурих гірсько-лісових малопотужних ґрунтах (11) місцевості крутосхилого низькогір'я. Після цього він у межах ландшафтів Погарський і Липовальський весь час буде проходити у ландшафтній місцевості терасованого днища річки Рибник Майданський (стрія 23). Хоча далі на переважній своїй довжині маршрут проходитиме у днищі річки, він дасть можливість ознайомитися з особливостями цілої низки середньогірних і низькіньових стрій, які формують схили річкової долини Рибника Майданського.

Ще один маршрут пропонується облаштувати впоперек Сколівських Бескид у їхній західній частині по лінії населених пунктів с. Лосинець–с. Кіндратів–с. Ластівка. Він проходитиме через чотири ландшафти (Ясенський, Шимонецький, Кичирський, і Буківський) та по чергово три рази перетинатиме ландшафтні місцевості крутосхилого і пологосхилого низькогір'я і 21 стрію.

В селі Коростів розпочинаються чотири еколого-пізнавальних стежки: «с. Коростів–г. Перекіп» (протяжність 9,2 км); «с. Коростів–г. Парашка» (9,1 км) – проходять у Парашківському і Переківському ландшафтах; «с. Коростів–г. Секул» (10,8 км) – в Кжеменецькому ландшафті; «с. Коростів–урочище Плішка» (13,6 км) – Парашківському, Переківському, Кжеменецькому і Плішківському ландшафтах. Маршрути мають радіальний характер і проходять у трьох ландшафтних місцевостях: терасованого днища річкової долини Бутівлі; крутосхилого низькогір'я; крутосхилого середньогір'я.

Інші три еколого-пізнавальні стежки дають можливість ознайомитися з ландшафтним різноманіттям низькогірного Сукільського ландшафту і стріями місцевості спадистосхилого низькогір'я: «Лопата» (м. Сколе–г. Лопата–с. Кам'янка); «Долиною річки Кам'янки» (с. Дубина–водоспад Кам'янка–урочище Журавлине); «Бучина» (туристична база Гуцулка–урочище Бучина).

Одноденний середньої складності маршрут «Лопата» протяжністю 12 км, проходить переважно по Сукільському ландшафті у ландшафтній місцевості

спадистосхилого низькогір'я в стрії сильнспади́стих і крути́х схилі́в складени́х невапни́стим тонкоритмі́чним аргілі́товим флі́шем з воло́гими суя́личника́ми та воло́гими буковими суя́личника́ми на бури́х гірсько-лісови́х середньопотужни́х ґрунта́х і стрії́ сильнспади́стих і крути́х схилі́в, складени́х невапни́стим тонкоритмі́чним аргілі́тово-піско́виком флі́шем з воло́гими сура́менями та воло́гими ялице́вими сура́менями на темно-бури́х гірсько-лісови́х середньопотужни́х ґрунта́х. Потім він заходить у ландша́фтну місцеві́сть крутосхи́лого середньогі́р'я (найви́ща відмі́тка г. Лопата) Зе́лемянського ландша́фту і далі́ зову́ у місцеві́сть спади́стосхи́лого низькогі́р'я. На г. Лопата́ встановле́но хрест в пам'я́ть про заги́блих у 1944 році́ в боя́х з німе́цькими і угорськи́ми війська́ми бійці́в загоні́в Української́ повста́нської́ армі́ї.

Найбі́льш відві́дувана́ еколого-пізнава́льна сте́жка «Доли́ною рі́чки Кам'я́нки» довжи́ною 4 км, яка́ розпочи́нається́ в місцеві́сті терасова́ного дни́ща доли́ни рі́чки О́пір і далі́ше про́ходить в місцеві́сті спади́стосхи́лого низькогі́р'я Сукі́льського ландша́фту в стрії́ сильнспади́стих схилі́в складени́х вапни́стим середньоритмі́чним аргілі́тово-піско́виком-мергелі́ним флі́шем з воло́гими сура́менями та воло́гими яворови́ми субучи́нами на сві́тло-бури́х гірсько-лісови́х середньопотужни́х ґрунта́х (18) і стрії́ крути́х і дуже́ крути́х схилі́в доли́н рі́чки Кам'я́нка складени́х невапни́стими грубоша́руватими піско́вика́ми з яворови́м букня́ком воло́гого субору́ на темно-бури́х гірсько-лісови́х сла́бопідзо́листих мало́потужни́х ґрунта́х (22). Марш́рут про́ходить перева́жно в оста́нній стрії́ в дни́щі доли́ни рі́чки Кам'я́нка до водоспа́ду висото́ю бі́ля 6 метрі́в. Від водоспа́ду він пря́мує до уніка́льного урочи́ща «Жура́влиното́го», яке́ отримало́ назву́ від жура́влини боло́тної, яка́ росте́ тут на олі́готро́фному сфа́гновому́ торфови́щі, що́ утвори́лося́ внаслі́док зароста́ння о́зера, так звано́го «Мертво́го о́зера», або́ «Морського́ ока́».

Найме́ншу протя́жність ма́є сте́жка «Бу́чина» – 1,4 км, яка́ за ландша́фтним різномані́ття́ поді́бна до сте́жки «Лопата́». Вона́ про́ходить вздо́вж Павло́вого пото́ку, який́ є́ ме́жею між дво́ма місцеві́стями крутосхи́лого середньогі́р'я і спади́стосхи́лого низькогі́р'я та дво́ма ландша́фтами – Сукі́льським та Зе́лем'янськи́м.

Крім то́го, нами́ про́понується́ промаркува́ти еколого-пізнава́льну сте́жку «с. Козьова́–г. Магу́ра–спортба́за Тисове́ць», яка́ дасть́ можли́вість ознайо́митися́ з низькогі́рними і середньогі́рними ландша́фтними місцеві́стями і стрі́ями ще́ трьох ландша́фтні́в – Плі́шківського́, Магу́рського́ і Висо́коверхського́.

На територі́ї Сколі́вських Бе́сकि́д промарковано́ два авто́мобільні́ марш́рути – «м. Ско́ле–с. Корості́в–смі́т. Сла́вськ» (протя́жність 24,3 км) та «м. Ско́ле–с. Корості́в–спортба́за Тисове́ць», які́ приуро́чені до ландша́фтно́ї місцеві́сті терасова́ного дни́ща рі́чки О́пір. Крім то́го заслу́говують на ува́гу і два перспекти́вні авто́марш́рути в дни́щах

річки Стрий («м. Сколе–с. Корчин–с. Рибник») і річки Мізунка («с. Новий Мізунь–с. Вишків»).

У ландшафтній місцевості терасованого днища річки Опір проходить велосипедний маршрут довжиною 24,3 км. Він розпочинається в м. Сколе і закінчується у смт. Славське. На території Сколівських Бескид промарковано також один кінний маршрут (11,2 км), який розпочинається в с. Мита, проходить вздовж хребта Високий Верх і закінчується в с. Мита. Маршрут перетинає дві місцевості крутосхилого ерозійно-денудаційного лісистого середньогір'я і низькогір'я та два ландшафти – Високоверхський і Старошебельський.

Перспективними можуть бути автомаршрути з м. Сколе до с. Корчин і далі до с. Рибник, який би проходив по місцевості терасованого днища долини річки Стрий (протяжністю 25,3 км) та з с. Новий Мізунь до с. Вишків (27,7 км), проходилим по місцевості терасованого днища долини річки Стрий. На даних маршрутах можна ознайомитися з усіма ландшафтними місцевостями і багатьма стріями, які формують схили річкових долин Стрия і Мізунки.

Висновки

На сьогодні в ландшафтах Сколівських Бескид облаштовано два пішохідні еколого-пізнавальні маршрути і сім пішохідних стежок загальною довжиною 105,4 км, два автомобільні маршрути (43,3 км), один велосипедний маршрут (24,3 км) і один кінний маршрут (11,2 км). Вони розміщені в центральній частині досліджуваного району, переважно в межах НПП «Сколівські Бескиди».

Фізико-географічний район Сколівські Бескиди складається з 32 індивідуальних ландшафтів, морфологічну структуру яких формують чотири види ландшафтних місцевостей (крутосхиле ерозійно-денудаційне лісисте середньогір'я з яворово-буковими, ялицево-смерековими і смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; крутосхиле ерозійно-денудаційне лісисте низькогір'я з смереково-ялицево-буковими, ялицевими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; спадистосхиле ерозійно-денудаційне лісисте низькогір'я з яворово-, смереково-ялицево-буковими та смерековими лісами на бурих гірсько-лісових ґрунтах; терасовані днища річкових долин з формаціями сірої вільхи і буково-ялицево-смерекових лісів на бурих гірсько-лісових ґрунтах). Ландшафтні місцевості в свою чергу складаються з 23-ох видів ландшафтних стрій.

Найбільшим ландшафтним різноманіттям характеризуються найдовші пішохідні туристичні еколого-пізнавальні маршрути «Сколе–Парашка–Майдан» довжиною 23 км (проходить в межах двох ландшафтів, п'яти індивідуальних місцевостей, що належать до трьох видів та 10 стрій (об'єднуються в 6 видів)) і «Корчин–Гуркало–Парашка–Сколе»

довжиною 17,3 км (розміщується у двох ландшафтах, чотирьох індивідуальних місцевостях, що належать до трьох видів та 12 стрій (7 видів)).

Найменша ландшафтна різноманітність має місце вздовж пішохідних еколого-пізнвальних стежок «Бучина» (два ландшафти, дві ландшафтні місцевості і дві стрії) та «Долиною річки Кам'янки» (один ландшафт, дві ландшафтні місцевості та дві стрії).

З метою більш детального знайомлення з ландшафтним різноманіттям Сколівських Бескид пропонується облаштувати ще два пішохідні еколого-пізнвальні маршрути, одну еколого-пізнвальну стежку і два атомаршрути.

Література

Зубик А. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Сколівському районі // Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії в Україні: Матеріали XI Всеукр. студ. наук. конф. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2010. – 282 с.

Каднічанська М. Аспекти розвитку туризму у національному природному парку «Сколівські Бескиди» / М. Каднічанська // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – 2012. – Вип. 40 (1). – С. 243–250.

Кепеняк Н. Дослідження рекреаційного навантаження на території НПП «Сколівські Бескиди» // Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії в Україні: Матеріали XI Всеукр. студ. наук. конф. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2010. – 182 с.

Крамарець В.О., Дубина Я.І., Коханець М.І., Приндак В.П. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Об'єкти неживої природи. – Сколе, 2005. – 36 с.

Крамарець В.О. Організаційні основи туристичної діяльності НПП «Сколівські Бескиди» в контексті збалансованого розвитку регіону / В.О. Крамарець, А.М. Дейнека, М.І. Коханець // Гори і люди (у контексті сталого розвитку): Матеріали міжнар. конф. 14–18 жовтня 2002 р. Т. 1. – Рахів, 2002. – С. 100–104.

Мельник А.В. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження. – Львів, 1999. – 286 с.

Миллер Г. П. Ландшафтные исследования горных и предгорных территорий. – Львов: Вища шк., 1974. – 202 с.

Міллер Г.П. Польове ландшафтне знімання гірських територій. – К.: ІЗМН, 1996. – 168 с.

References in transliteration

Zubyk A/ Problemy ta perspektywy rozwytku turyzmu w Skoliwskomuj rajoni // Realii, problemy ta perspektywy rozwytku geografii w Ukraini: Materialy XI Wseukrinskoj stud. nuk. konf. - L'viv: Wyd. Centr LNU imeni I.Franka, 2010. – 282 s.

Kadniczanska M. Aspekty rozwytku turyzmu u nacionalnomu pryrodnomu parku "Skoliwski Beskydy" // Wisnyk Lvivskogo uniwersytetu. Seria geograficzna. – 2012. – Wyp. 40 (1). – S. 243–250.

Kepeniak N. Doslidzennia rekreacijnogo nawantazennia na terytorii NPP "Skoliwski Beskydy" // Realii, problemy ta perspektywy rozwytku geografii w Ukraini: Materialy XI Wseukrinskoj stud. nuk. konf. - L'viv: Wyd. Centr LNU imeni I.Franka, 2010. – 182 s.

Kramarec W.O., Dubyna J.I., Kochanec M.I., Pryndak W.P. Nacionalnyj pryrodnyj park "Skoliwski Beskydy". Objekty nezywoj pryrody. – Skole, 2005. – 36 s.

Kramarec W.O., Dejneka A.M., Kochanec M.I. Organizacijni osnovy turystycznoji dijalnosci NPP "Skoliwski Beskydy" w konteksti zbalansowanego rozwytku regionu // Gory i ludy: Materialy miznar. konf. 14–18 zowtnia 2002 r. T. 1. – Rachiw, 2002. – S. 100–104.

Melnyk A.V. Ukrainski Karpaty: ekologo-landshaftoznavche doslidzennia. – L'viv, 1999. – 286 s.

Miller G. P. Landshaftnyje issledowanija gornyh i predgornyh terrytorij. – L'viv, Vyshcha sckola, 1974. – 202 s.

Miller G. P. Poljowe ladndszaftne znimannia girskych teretorij. – K.: IZMN, 1996. – 168 s.